

Helsingin hovioikeus
Salmisaarenranta 7 I
00181 Helsinki
p. 02956 40500
sähköp. helsinki.ho@oikeus.fi

Lausunto

10.4.2018

Oikeusministeriölle

Lausuntopyyntö 12.3.2018

Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset –työryhmämietintö

Aluksi

Työryhmämietinnössä ehdotetaan, että ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia täydennetään 21 vuotta täyttäneen henkilön valvonnalla ja oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäistuntimäärä esitetään korotettavaksi 120 tuntiin. Oheisseuraamuksia koskevat lisäykset esitetään sisällytettäväksi rikoslain 6 luvun 10 §:ään ja lisäksi esitetään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevan lain muuttamista.

Voimassa olevan lain mukaiset ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset ovat oheissakko ja yhdyskuntapalvelu, jos ehdollinen vankeus on vähintään 8 kuukautta. Lisäksi nuori (alle 21-vuotias) rikoksenteikijä voidaan määrätä valvontaan. Oheisseuraamukseksi esitetään nyt ensinnäkin 21 vuotta täyttäneen rikoksenteikijän valvontaa. Ehdollisen vankeuden ohella tuomittavalla 21 vuotta täyttäneen rikoksenteikijän valvonnalla pyritään ennen kaikkea ehkäisemään henkilön syyllistymistä uudestaan rikoksiin ja valvonnalla on siten ennen kaikkea sosiaalistava tavoite. Tavoite uusien rikosten ehkäisemisestä on kannatettava ja puoltaa valvonnan lisäämistä oheisseuraamukseksi.

Voimassa olevassa laissa oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäistuntimäärä on 90 tuntia ja yhdyskuntapalvelua voidaan käyttää oheisseuraamuksena, jos rangaistus on vähintään kahdeksan kuukautta vankeutta. Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun tuntimäärän korottamisella puolestaan pyritään siihen, että ankarissa ehdollisissa vankeuksissa voitaisiin saavuttaa aikaisempaa tuntuvampi rangaistus. Tavoitetta on pidettävä kannatettavana, kun otetaan huomioon, että pitkissä ehdollisissa vankeuksissa toisena vaihtoehtona on usein ehdottoman vankeuden tuomitseminen.

Työryhmä on mietinnön mukaan pohtinut monia erilaisia vaihtoehtoja ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena. Valitut keinot ovat hovioikeuden näkemyksen mukaan perustellut ja hovioikeus kannattaa ehdotusta valittujen oheisseuraamusten osalta. Jäljempänä on joitakin yksittäisiä huomautuksia ehdotukseen.

Valvonta oheisseuraamuksena

Ehdotuksen mukaan rikoksen 21 vuotta täytettyään tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tämä on tarpeen uusien rikosten ehkäisemiseksi ottaen huomion tekijän aikaisempi rikollisuus, hänen henkilökohtaiset olonsa ja rikokseen johtaneet seikat. Ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan edellytyksenä olisi muun ohella tekijän aikaisempi rikollisuus eikä valvonta olisi mahdollinen ensikertalaisen kohdalla. Myös ehdotuksen perusteluissa (s. 63) on todettu, että rikoksen 21 vuotta täytettyään tehneelle tuomittava valvonta koskee vain niitä tapauksia, joissa tekijällä on aikaisempaa rikollisuutta.

Valvonnan tarkoitus on ennen kaikkea tekijän sosiaalistaminen ja tukeminen rikoksettomaan elämään. Valvontaan tuomitseminen edellyttää lähtökohtaisesti yhdyskuntapalveluista annetun lain mukaisen seuraamusselvityksen laatimista. Tekijän elämäntilanne voi olla selvityksen perusteella sellainen, että riski uusien rikosten tekemiseen on suuri, vaikka tekijää ei olisi aikaisemmin tuomittu rikoksista. Pitkissä ehdollisissa vankeuksissa tilanne voi olla myös sellainen, että yhdyskuntapalvelu oheisseuraamuksena ei välttämättä tule tekijän päihdeongelman vuoksi kysymykseen, mutta ehdotetun kaltaisen valvonnan tuomitsemisen edellytykset eivät myöskään välttämättä ole olemassa. Nähtävissä kuitenkin voi olla, että valvonta voisi ehkäistä uusien rikosten tekemistä.

Hovioikeus esittää harkittavaksi, tulisiko valvonnan tuomitseminen oheisseuraamuksena olla mahdollista myös ilman aikaisempia rikoksia, jos seuraamusselvityksen perusteella valvonnan määrääminen olisi uusien rikosten ehkäisemiseksi aiheellista.

Voimaantulo ja sovellettavan lain valinta

Esityksen mukaan sovellettavan lain valintaan sovelletaan rikoslain ajallista ulottuvuutta koskevia rikoslain 3 luvun 2 §:n säännöksiä. Perusteluissa (s. 64) ei ole tarkemmin käsitelty erilaisia soveltamistilanteita. Sovellettavan lain valinnassa lähtökohtana on tekohetken laki ja tekohetken jälkeen säädetty uusi laki tulee sovellettavaksi, jos uusi laki johtaa tekohetken lakia lievempään lopputulokseen.

Esitetyt muutokset voivat johtaa yksittäistapauksista johtuvista eroista riippuen joko ankarampaan tai lievempään lopputulokseen kuin aikaisempi laki. Ehdotetusta sääntelystä ei voida yksiselitteisesti sanoa, onko se ankarampi vai lievempi kuin aikaisempi sääntely. Tämän vuoksi yksittäisessä ratkaisutilanteessa tulee arvioitavaksi, sovelletaanko tekohetkellä voimassa ollutta lakia vai uusia oheisseuraamuksia koskevaa sääntelyä. Jossain tilanteissa voi tilanne olla nimittäin se, että uusi sääntely mahdollistaa vielä ehdollisen vankeuden käyttämisen, kun tekohetken lainsäädännön mukaan seuraamukseksi olisi jo tuomittu ehdoton vankeus.

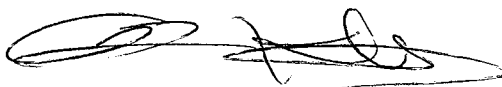
Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi lisättiin yhdyskuntapalvelu 1.9.2001 voimaan tulleella lailla (520/2001). Myös tällöin jouduttiin arvioimaan sovellettavaa lakia ja sitä, johtiko uusi laki lievempään lopputulokseen tekohetken lakiin verrattuna. Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2003:134 oli arvioitavana tällainen soveltamistilanne. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että mahdollisuus tuomita ehdollisen vankeuden ohella yhdyskuntapalvelua on uusi rangaistusvaihtoehto ehdottomille vankeusrangaistuksille tilanteissa, joissa on kysymys suhteellisen vakavista rikoksista. Kun

aikaisempaan lakiin ei sisällynyt tällaista ankaruudeltaan ehdottoman ja ehdollisen vankeuden väliin sijoitettavaa rangaistusta mahdollistavaa säännöstä, johtaa uuden lain soveltaminen lievempään lopputulokseen kuin tekohetkellä voimassa ollut laki, mikäli uuden vaihtoehdon soveltamisen edellytykset täyttyvät. Mainitussa ratkaisussaan korkein oikeus päätyi soveltamaan uutta lakia.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2003:134 ilmeneviä soveltamistilanteita tulee esille myös nyt esitetyn muutoksen jälkeen. Soveltamistilanteiden moninaisuuden vuoksi ehdotettua voimaantulosäännöstä yksityiskohtaisempaa säännöstä ei ole tarpeen säätää. Sen sijaan ehdotuksen perusteluissa olisi syytä tuoda esille nykyistä tarkemmin soveltamistilanteiden moninaisuus ja käsitellä myös korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevät ratkaisuvaihtoehdot. Tällainen johtaisi todennäköisesti yhdenmukaisempaan soveltamiskäytäntöön lain voimaantulon jälkeen.

Lopuksi

Hovioikeus toteaa lopputuloksenaan, että esitetty ehdollisen vankeuden oheisseuraamusten lisäykset ovat kannatettavia edellä lausutuun tarkennuksiin.

Hovioikeuden presidentti

Mikko Könkkölä